

Issues of Legal Support for Military Activities" for the preparation of students of the legal profile of studies under the masters program of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv]. 364. [in Ukrainian].

8. Lazur, Ya. V. (2009). Poniattia, сутnist ta elementy administratyvno-pravovoho mekhanizmu zabezpechennia prav i svobod hromadian u derzhavnomu upravlinni. [The concept, essence and elements of the administrative-legal mechanism for ensuring the rights and freedoms of citizens in public administration]. Forum prava. № 3. 392–398. [in Ukrainian].

9. Burbyka, M.M. (2007). Robota z personalom v orhanakh prokuratury Ukrainy: orhanizatsiino-pravovi pytannia. [Work with personnel in the prosecutors office of Ukraine: organizational and legal issues]. Dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. 191. [in Ukrainian].

10. Pashynskiy, V.I. (2018). Administratyvno-pravove zabezpechennia oborony derzhavy: vyznachennia poniattia ta struktury. [Administrative and legal support for state defense: definition of the concept and structure]. Osnovni napriamy rozvytku systemy publicnogo administruvannia: kolektyvna monohrafiia. 104. [in Ukrainian].

11. Ustawa o obronie Ojczyzny. (2022, March 11). [The Act on the Defense of the Homeland]. Retrieved from: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/obronaojczyzny-19220069> [in Polish],

12. Asevelvollisuuslaki. (2007, December 28). [Military Service Act]. Retrieved from: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438> [in Finnish].

13. Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta. (2022, April 13). [Act on Voluntary Military Service for Women]. Retrieved from: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2022/20220285> [in Finnish].

14. Valmiuslaki. (2011, December 29). [Emergency Preparedness Act]. Retrieved from: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552> [in Finnish].

15. Puolustuslaki. (1991, July 22). [State of Defence Act]. Retrieved from: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19911083> [in Finnish].

Стаття надійшла до редакції 19.11.2024

УДК 342.951:339.543 (477)

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-17-114-120

Адамова Іммілейла Хаганіївна,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
immileila@gmail.com

ORCID ID: 0009-0005-6609-4577

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОВРЯДНОГО КОНТРОЛЮ ЗА АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У науковій статті доводиться, що самоврядний контроль це особливість української адвокатури і водночас її перевага, так як сторони обвинувачення та захисту представлені різними формами установ, державною та не державною, що є великим плюсом і основною засадою свободи діяльності українських правників. Наголошено, що успішність, вчасність та процесуальна коректність діяльності даної інституції, її спроможність вирішити наявні проблеми клієнтів, напряду залежить від загальної її впорядкованості, за яку власне і відповідає самоврядний механізм адвокатури. Самоврядування породжує успіх в роботі вищезгаданого інституту, тому опосередковано воно є основою для успішного і вчасного надання професійних адвокатських послуг. Враховуючи вищевикладене важливість вивчення самоврядності даної інституції є обумовленою як особливостями часу в якому живемо так і специфікою внутрішнього устрою системи адвокатури України.

Здійснений аналіз самоврядного контролю адвокатури за всіма сферами її діяльності надав можливість виокремити позитивні аспекти, серед яких високий рівень незалежності адвокатів в здійсненні їх професійної діяльності, багаторівневу та багатовекторну самоврядну систему, засновану на самоконтролі, тому що до всіх органів та комісій входять самі ж адвокати. Серед негативних аспектів, це не достатньо розвинена адвокатська етика в порівнянні до країн Європейського союзу, також разом з тим в законі про діяльність адвокатів передбачений менший спектр заходів дисциплінарного впливу щодо адвокатів порушників дисципліни, проблеми в підготовці професійних кадрів, серйозне податкове навантаження на правників. В статті напрацьовані рекомендації практичного характеру спрямованих на покращення діяльності адвокатури, формування про-європейського демократичного менталітету у адвокатів, покращення саморегуляції адвокатської системи України.

Ключові слова: адвокат, самоврядування, органи адвокатського самоврядування, адміністративні правовідносини.

ADAMOVA I. FOREIGN EXPERIENCE OF ADVOCACY AND ITS ADAPTATION TO THE DOMESTIC ADVOCATE SYSTEM

The scientific article proves that self-government control is a feature of the Ukrainian bar and at the same time its advantage, since the prosecution and defense are represented by different forms of institutions, state and non-state, which is a big plus and the main principle of freedom of activity of Ukrainian lawyers. It is emphasized that the success, timeliness and

procedural correctness of the activities of this institution, its ability to solve existing problems of clients, directly depends on its general orderliness, for which the self-government mechanism of the bar is actually responsible. Self-government generates success in the work of the aforementioned institution, therefore, indirectly it is the basis for the successful and timely provision of professional legal services. Taking into account the above, the importance of studying the self-government of this institution is due both to the peculiarities of the time in which we live and to the specifics of the internal structure of the system of the bar in Ukraine. The analysis of self-government control of the bar in all areas of its activity made it possible to highlight positive aspects, including a high level of independence of lawyers in the implementation of their professional activities, a multi-level and multi-vector self-government system based on self-control, since all bodies and commissions include lawyers themselves. Among the negative aspects, this is not sufficiently developed lawyer ethics compared to the countries of the European Union, and at the same time the law on the activities of lawyers provides for a smaller range of disciplinary measures against lawyers who violate discipline, problems in training professional personnel, and a serious tax burden on lawyers. The article develops practical recommendations aimed at improving the activities of the bar, forming a pro-European democratic mentality among lawyers, and improving self-regulation of the Ukrainian bar system.

Key words: lawyer, self-government, bodies of bar self-government, administrative legal relations.

Постановка проблеми. Адвокатура України є достатньо молодою не державною інституцією, яка вірогідніше за все, ще перебуває в періоді становлення, як механізм здійснення юридичної діяльності, так і самоврядування. Правнича система даного типу потребує повного впорядкування, впровадження провідного досвіду демократичних розвинених країн Європи та світу, задля виходу на пік юридичної продуктивності. Питання самоврядування в системі адвокатури є одним з найважливіших, так, як від ефективності його реалізації залежить те наскільки добре українськими правниками імплементується наявна в них перевага у вигляді повної незалежності від органів державної влади, а загальні результати роботи всієї інституції. Існуючі проблеми, що сповільнюють розвиток даного інституту мусять бути уважно вивченими та виправленими як можна швидше. Самоврядування є нерозривно пов'язане з ефективністю функціонування адвокатської системи в цілому, так, як є його базовою засадою. Саме тому, його вивчення, аналіз на напрацювання практичних змін спрямованих на покращення функціонування даного відомства носять важливий характер для українського суспільства, збереження його благополуччя та впорядкованості. Аналіз самоврядування та напрацювання змін спрямованих та поліпшення його функціонування є необхідністю продиктованою часом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання адвокатського самоврядування вивчалось такими вченими як: Гвоздій В. А. «Адміністративно-правовий статус органів адвокатського самоврядування» [1], Бочуляк Н.І. «Адвокатське самоврядування в контексті сучасних світоглядних орієнтирів» [2], Медвідчук Г. В. «Органи адвокатського самоврядування як учасники адміністративно-правових відносин: підстави, форми та особливості участі» [3], Шкрєбець Є. Ф. «Адвокатура України: адміністративно-правове забезпечення діяльності на сучасному етапі» [4]. Не зважаючи на певну вивченість даного питання є певні аспекти, які потребують додаткового аналізу та вивчення, до прикладу застосування новітніх технологій в самоврядній діяльності та підготовці кадрів для адвокатури, аналіз системи дисциплінарного впливу щодо правників, та інші.

Метою статті є аналіз особливостей адвокатського самоврядування української адвокатури, порівняння його з досвідом країн Європи, надання оцінки ефективності саморегуляції правничої системи України. Завдання наукової статті полягає в напрацюванні рекомендацій практичного характеру спрямованих на покращення діяльності адвокатури, формування про-європейського демократичного менталітету у адвокатів, покращення саморегуляції адвокатської системи України.

Вклад основного матеріалу дослідження. Адвокатське самоврядування становить собою систему самоуправління та самоконтролю адвокатури, спрямовану на вирішення всіх наявних проблем в середині адвокатської спільноти, а також на прийняття всіх необхідних рішень спрямованих на успішне функціонування даної інституції [5]. «У контексті правової науки, самоврядування розглядається як форма соціального управління, в якій суб'єкти і об'єкти управління збігаються. Це означає, що самі люди, відповідно до встановлених норм та процедур, володіють повноваженнями управління своїми справами, спільно приймають рішення та вживають необхідних заходів для їх реалізації. Самоврядування відображає принцип демократії та активної громадянської участі, де кожен учасник має можливість впливати на процеси управління, висловлювати свої інтереси, обговорювати та приймати рішення, що стосуються їхнього спільного життя та діяльності. У контексті адвокатського самоврядування в Україні, це означає, що самі адвокати мають можливість брати участь у прийнятті рішень, що стосуються професійної діяльності та управління адвокатським об'єднанням. Вони можуть обговорювати питання етики, стандартів якості, професійних стандартів, та інших аспектів, що впливають на розвиток адвокатури в країні» [6; 7, с. 13]. Законодавець надає чітке визначення даного поняття в статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме: «Адвокатське самоврядування – це система саморегуляції адвокатури, спрямована на вирішення всіх наявних проблем в середині адвокатської спільноти, а також на прийняття необхідних управлінських, організаційних чи будь яких інших рішень» [5]. Головною метою і особливістю самоврядування адвокатів є уникнення будь-якого стороннього впливу на їх діяльність, що дозволяє їм мати необхідний рівень незалежності та не заангажованості, а як наслідок забезпечується принцип незалежності та неупередженості даної інституції. Вищезазначені умови є необхідними задля встановлення необхідного балансу між сторонами захисту та обвинувачення. Оскільки сторона обвинувачення представлена

прокуратурою, що є державною інституцією, то вкрай логічним є те що сторона захисту, її повний антипод представлений не державною установою. В цьому закладено фундамент демократичності всіх юридичних процедур до яких залучаються адвокати. Таким чином принцип змагальності сторін захисту і обвинувачення закріплені в процесуальному законодавстві України реалізується повною мірою, що як наслідок сприяє встановленню істини в кожній окремій ситуації, задля того щоб жоден не винний не був підданий не законному кримінальному переслідуванню, а жоден винний не уникнув юридичної відповідальності за скоєне протиправне діяння. Саме в такий спосіб реалізуються найважливіші демократичні процедури та принципи, за рахунок яких існує справедливе високоморальне суспільство, а закон працює на людей та їх добробут і благополуччя.

У відповідності до статті 4 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» основні засади діяльності адвокатів ґрунтуються на: «принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів» [5]. В той же момент згідно з статтею 43 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» засади адвокатського самоврядування спираються на: «принципи виборності, гласності, обов'язковості для виконання адвокатами рішень органів адвокатського самоврядування, підзвітності, заборони втручання органів адвокатського самоврядування у професійну діяльність адвоката» [5]. На основі даних принципів правникам вдалося збудувати саморегулюючу глибоко-системну не державну інституцію, яка в повній мірі сама обслуговує всі свої потреби і водночас успішно здійснює реалізацію надання юридичних послуг населенню, в різних правових напрямках, від адміністративного і цивільного права до кримінального. Найголовнішим юридичним фундаментом діяльності українських правників є принцип не втручання держави в їх діяльність, що створює певну збалансованість в системі правосуддя, завдяки якій адвокати насправді можуть сумлінно виконувати свої обов'язки не зазнаючи стороннього впливу. При більш детальному аналізі завдань адвокатського самоврядування, можна виділити наступні вектори їх спрямування: «1) забезпечення незалежності адвокатів, захист від втручання у здійснення адвокатської діяльності; 2) підтримання високого професійного рівня адвокатів; 3) утворення та забезпечення діяльності кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 4) створення сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності; 5) забезпечення відкритості інформації про адвокатуру та адвокатську діяльність; 6) забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України; 7) участь у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, визначеному законом» [5].

З метою практичної реалізації вищевказаних завдань адвокатського самоврядування існує Національна асоціація адвокатів України, яка є: «недержавною некомерційною професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів України» [5]. У відповідності до пункту 3 статті 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вищевказана недержавна інституція «є юридичною особою та діє через організаційні форми адвокатського самоврядування, передбачені цим Законом».

Однією з таких форм адвокатського самоуправління є Конференція адвокатів регіону. До її повноважень входить: « 1) обрання голови та членів ради адвокатів регіону, дострокове відкликання їх з посад; 2) обрання делегатів на з'їзд адвокатів України; 3) обрання представника адвокатів регіону до складу Ради адвокатів України та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, дострокове відкликання їх з посад; 4) визначення кількості членів кваліфікаційної і дисциплінарної палат кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, обрання голови та членів кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, дострокове відкликання їх з посад; 5) обрання голови та членів ревізійної комісії адвокатів регіону, дострокове відкликання їх з посад; 6) затвердження штатного розпису і кошторису ради адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури; 7) розгляд та затвердження звіту ради адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, висновків ревізійної комісії адвокатів регіону, представників адвокатів регіону у складі Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури і Ради адвокатів України; 8) прийняття інших рішень відповідно до цього Закону» [5]. В період між конференціями адвокатів регіону завдання адвокатського самоврядування виконує рада адвокатів регіону. Саме на неї покладаються наступні функції: «1) представляє адвокатів регіону; 2) складає порядок денний, скликає та забезпечує проведення конференції адвокатів регіону; 3) забезпечує виконання рішень конференції адвокатів регіону, здійснює контроль за їх виконанням; 4) здійснює інформаційно-методичне забезпечення адвокатів регіону, сприяє підвищенню їх кваліфікації; 5) приймає присягу адвоката України; 6) визначає представників адвокатури до складу конкурсної комісії з відбору адвокатів для надання безоплатної вторинної правничої допомоги; 7) сприяє забезпеченню гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів; 8) розпоряджається коштами та майном відповідно до затвердженого кошторису; 9) забезпечує в установленому порядку внесення відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України; 10) утворює комісію з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правничої допомоги; 11) виконує інші функції відповідно до цього Закону, рішень конференції адвокатів регіону, Ради адвокатів України, з'їзду адвокатів України» [5].

Наступною інституцією, що уповноважена на здійснення регуляції певних аспектів пов'язаних з самоврядуванням адвокатури є Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури. Згідно зі статтею 50 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: «кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури утворюється з метою визначення рівня фахової підготовленості осіб, які виявили намір отримати право на заняття адвокатською діяльністю, та вирішення питань, щодо дисциплінарної відповідальності

адвокатів. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури діє у складі кваліфікаційної та дисциплінарної палат». Законодавець наділив вищевказаний недержавний орган наступними повноваженнями: «1) організація та проведення кваліфікаційних іспитів; 2) прийняття рішень щодо видачі свідоцтва про складення кваліфікаційного іспиту; 3) прийняття рішень про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю; 4) здійснення дисциплінарного провадження стосовно адвокатів; 5) вирішення інших питань, віднесених до повноважень кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури цим Законом, рішеннями конференції адвокатів регіону, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, Ради адвокатів України, з'їзду адвокатів України» [5].

Адвокатське самоврядування є досить системним і гарно вибудованим, саме тому воно включає в тому ж числі контроль за обігом, походженням і розподілом фінансів, за рахунок яких здійснюються ті чи інші процедури в рамках діяльності адвокатури. Аналізуючи фінансово-господарську діяльність даної самоврядної інституції варто приділити увагу ревізійній комісії адвокатів регіону. На неї покладено: «здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю ради адвокатів регіону та кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури. За результатами перевірок ревізійна комісія адвокатів регіону складає висновки, які подає на розгляд та затвердження конференції адвокатів регіону. Ревізійна комісія адвокатів регіону може подавати результати перевірок Раді адвокатів України та з'їзду адвокатів України [5]». Таким чином відбувається розподіл фінансування на утримання необхідних рад, комісій та інших складових системи самоврядування, до того ж в такий спосіб здійснюється контроль за фінансовою доброчесністю правників.

Оскарження результатів дисциплінарних проваджень в відношенні правників, в разі виникнення не згоди з рішеннями кваліфікаційно-дисциплінарної комісії відбувається шляхом їх додаткового розгляду в вищій кваліфікаційно-дисциплінарній комісії адвокатури. На вищезгадану комісію покладено такі завдання як: «1) розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 2) узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 3) виконання інших функцій відповідно до цього Закону» [5].

Ще одним структурним елементом системи самоврядування адвокатури вартим дослідження та аналізу є Вища ревізійна комісія адвокатів регіону, на яку покладено: «здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю Національної асоціації адвокатів України, її органів, рад адвокатів регіонів, Ради адвокатів України, кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, діяльністю ревізійних комісій адвокатів регіонів. Вища ревізійна комісія адвокатури підконтрольна і підзвітна з'їзду адвокатів України» [5]. В свою чергу з'їзд адвокатів регіону є: «вищим органом адвокатського самоврядування України. До його складу входять делегати, які обираються конференціями адвокатів регіонів шляхом голосування відносною більшістю голосів делегатів, які беруть участь у конференції» [5]. У відповідності до статті 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» з'їзд адвокатів виконує наступні функції: «1) обирає голову і заступників голови Ради адвокатів України, голову і заступників голови Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, голову і членів Вищої ревізійної комісії адвокатури та достроково відкликає їх з посад; 2) затверджує статут Національної асоціації адвокатів України та вносить до нього зміни; 3) затверджує правила адвокатської етики; 4) затверджує положення про Раду адвокатів України, положення про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури, положення про Вищу ревізійну комісію адвокатури; 5) розглядає та затверджує звіти Ради адвокатів України, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, висновки Вищої ревізійної комісії адвокатури; 6) обирає двох членів Вищої ради правосуддя; 7) затверджує кошторис Ради адвокатів України, кошторис Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, затверджує звіт про їх виконання; 8) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону. З'їзд адвокатів України може прийняти рішення про сплату щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування, визначити напрями їх використання та відповідальність за несплату внесків. У період між з'їздами адвокатів України функції адвокатського самоврядування виконує Рада адвокатів України» [5]. На раду адвокатів України покладено наступні повноваження: «1) складає порядок денний, забезпечує скликання та проведення з'їзду адвокатів України; 2) визначає квоту представництва, порядок висування та обрання делегатів конференції адвокатів регіонів, з'їзду адвокатів України; 3) забезпечує виконання рішень з'їзду адвокатів України; 4) здійснює організаційне, методичне, інформаційне забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України, здійснює контроль за діяльністю рад адвокатів регіонів щодо внесення відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України та надання витягів з нього; 5) затверджує регламент конференції адвокатів регіону, положення про раду адвокатів регіону, положення про кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури, положення про ревізійну комісію адвокатів регіону, положення про комісію з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правничої допомоги; 6) встановлює розмір та порядок сплати щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування, забезпечує їх розподіл і використання (якщо з'їздом адвокатів України прийнято рішення про сплату щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування та визначено напрями їх використання); 7) визначає розмір відрахувань кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури на забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури; 8) сприяє діяльності рад адвокатів регіонів, координує їх діяльність; 9)

сприяє забезпеченню гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів; 10) приймає рішення про розпорядження коштами і майном Національної асоціації адвокатів України відповідно до призначень коштів і майна, визначених статутом Національної асоціації адвокатів України та рішеннями з'їзду адвокатів України; 11) розглядає скарги на рішення, дії чи бездіяльність рад адвокатів регіонів, їх голів, скасовує рішення рад адвокатів регіонів; 12) визначає друкований орган Національної асоціації адвокатів України; 13) забезпечує ведення офіційного веб-сайту Національної асоціації адвокатів України; 14) виконує інші функції відповідно до цього Закону та рішень з'їзду адвокатів України» [5].

Підсумовуючи аналіз самоврядного контролю адвокатури за всіма сферами її діяльності, серед плюсів можна виділити високий рівень незалежності адвокатів в здійсненні їх професійної діяльності, багаторівневу та багатовекторну самоврядну систему, засновану на самоконтролі, тому що до всіх органів та комісій входять самі ж адвокати. Серед мінусів не достатньо розвинена адвокатська етика в порівнянні до країн Європейського союзу, також разом з тим в законі про діяльність адвокатів передбачений менший спектр заходів дисциплінарного впливу щодо адвокатів порушників дисципліни, проблеми в підготовці професійних кадрів, серйозне податкове навантаження на правників. Вищезгадані мінуси обумовлюють відносно не високий рівень довіри до адвокатури в Україні в порівнянні з їх Європейськими колегами. В зв'язку з вищевикладеним цікавою і вартою розгляду та аналізу є діяльність адвокатури розвинених країн світу, до прикладу таких, як Польща. Вона є найближчим географічно та найвідданішим партнером України в Європейському союзі. Ця країна пройшла через неймовірне переформатування, стала членом Європейського союзу, розбудувала одну з найкращих економік в Європі, розмістивши на своїй території значну кількість виробничих потужностей Європейського союзу та країн партнерів, таких як Південна Корея та інші. Для України шлях Польщі від пост-комуністичної країни до Європейської провідної економіки вражає, надихає та є необхідним для аналізу. «Розглядаючи діяльність адвокатури Польщі разючою відмінністю від українського аналога є часткова регуляція роботи даного відомства з боку держави, а саме через Міністерство юстиції Польщі. Йому належить право визначення спеціальної загальнообов'язкової форми одягу для адвокатів, що беруть участь у судовому засіданні, перевірки діяльності обласних адвокатських рад, встановлення терміну виконання обов'язку сплати страхових внесків та мінімального розміру страхових виплат, звернення до Верховного суду про визнання недійсними неправових актів органів адвокатури, звернення до Державного з'їзду адвокатів або до Головної ради адвокатів про винесення рішення у справі, що належить до їх компетенції; визначення мінімального розміру оплати послуг адвоката; встановлення максимального розміру оплати послуг адвоката за надання первинної або вторинної безоплатної правової допомоги (оплата здійснюється з державного бюджету; надання особі, що склала кваліфікаційний іспит, статусу адвоката шляхом внесення запису до офіційного реєстру адвокатів (ст. 69)); очолення комісії із підготовки завдань та проведення кваліфікаційних іспитів» [8]. Регуляція діяльності адвокатури державою може нести певні ризики, так як сторона обвинувачення та захисту перебуває в сфері регуляції і управління владних механізмів, що може негативно вплинути на прозорість досудового слідства, судового процесу, тощо. Така модель адвокатури є дискусійною, і щоб оцінити всі плюси та мінуси, її варто вивчати в рамках окремого дослідження. Вірогідно, що в українських реаліях подібні підходи могли б бути не прийнятті, так як ризики зловживань в випадку їх впровадження стають високими. Порівняльну характеристику адвокатур Польщі та України варто доповнити інформацією про проходження стажування адвокатами, так, як «досвід Польщі у правовому регулюванні даного аспекту є вартим уваги. Згідно польського законодавства людина, котра ще не склала кваліфікаційний іспит мусить проходити стажування, саме перед його здачею, що несе в собі більше логічної послідовності, ніж український підхід до стажування, яке в Україні відбувається після складання іспиту. До того ж запровадження у вітчизняному законодавстві норм про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності адвоката, аналогічно законодавству Польщі, слугувало б надійною гарантією захисту прав адвоката під час здійснення ним професійної діяльності» [8]. Аналіз польського досвіду наводить на думку, що задля підвищення довіри населення до українських правників потрібно вживати заходів спрямованих на підвищення контролю за діяльністю правників, зменшуючи шанси для будь-яких зловживань. Вірогідніше за все, що поглиблення контролю за діяльністю адвокатури може бути реалізовано шляхом впровадження додаткового нагляду з боку недержавних громадських об'єднань, що представляють інтереси громади. Але це мусить бути зроблено таким чином, щоб виключити можливість впливати на адвокатів в будь-який спосіб, в контексті їх професійної діяльності. Наступним чинником, який істотно впливає на свідомість правників – це система оподаткування їх діяльності. Вона є досить серйозною, і часто адвокати платять значні податки починаючи з ранніх етапів їх діяльності. Законодавцю варто реформувати систему оподаткування правників таким чином, щоб вони мали певний час рік або два працювати в рамках пониженої податкової ставки, що вирішило б значний перелік їх проблем, надало б можливість для кращого, більш успішного початку їх професійної діяльності.

Ще одним істотним моментом є підготовка кадрів, яка потребує впровадження додаткових методик навчання, включаючи залучення більшої кількості практичних елементів навчання, розгляду практичних кейсів, створення навчальних процесуальних документів, в більшій кількості, що являються аналогами справжніх адвокатських запитів, постанов, тощо. Також варто залучати до навчання здобутки науки, інтегрувати штучний інтелект в освітній процес, так, як інновації даного характеру можуть значно

покращити якість знань та навичок, які отримують адвокати в ході їх навчання.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене можна прийти до висновку, що «адвокатське самоврядування є важливим механізмом, який дозволяє адвокатам самостійно вирішувати питання організації та регулювання своєї професійної діяльності. Ключові елементи адвокатського самоврядування включають органи адвокатського самоврядування, ради адвокатів, збори адвокатів, комісії з дисциплінарних справ адвокатів та процес прийняття колегіальних рішень. Адвокатські органи самоврядування є ключовими структурами, які відповідають за регулювання та нагляд за адвокатською діяльністю. Ради адвокатів виконують важливі функції, забезпечуючи представництво і захист інтересів адвокатів, а також розглядаючи етичні питання та регулюючи дисциплінарні справи. Збори адвокатів є форумом для обговорення важливих питань адвокатської спільноти та вирішення колегіальних проблем. Адвокатське самоврядування є важливим елементом регулювання адвокатури в Україні. Ефективна робота органів адвокатського самоврядування, таких як ради, збори та комісії, сприяє забезпеченню професійної етики, саморегуляції та якості адвокатської діяльності. Важливою складовою адвокатського самоврядування є прийняття колегіальних рішень, які відображають думку та інтереси адвокатської спільноти. Проте, існують певні виклики та аспекти, які потребують уваги в контексті адвокатського самоврядування в Україні [6; 7, с. 13]». Також істотним питанням є ментальність правників. Вона мусить відображати всі найвищі демократичні постулати, надавати клієнту віру та впевненість в прозорих намірах адвоката та його професіоналізмі, що сприятиме справедливому судовому розгляду справи, не відворотному домінуванню верховенства права. Ментальність є поняттям, що нерозривно пов'язане з адвокатською етикою. Стримана, ввічлива поведінка мусить бути візитною карткою українських правників. Тому розширення заходів дисциплінарного впливу за польським аналогом є питанням яке варто глибоко проаналізувати, можливо навіть дослідити в рамках окремої наукової праці, щоб зрозуміти на скільки доцільною є його запозичення та імплементація в українське законодавство. Нові заходи дисциплінарного впливу можуть виконувати роль превентивного механізму не допущення не відповідної поведінки правниками, що з вірогідністю призведе до підвищення довіри населення до адвокатів.

Варто відзначити, що українська адвокатура така ж молода, як і українська держава і вона також перебуває на етапі формування та становлення, в тому числі це стосується і її самоврядування. Тому запозичення сучасних Європейських і світових механізмів є актуальним для реалізації майбутньої стратегії розвитку даного інституту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гвозд'їй В. А. Адміністративно-правовий статус органів адвокатського самоврядування: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 23 с.
2. Бочуляк Н.І. Адвокатське самоврядування в контексті сучасних світоглядних орієнтирів: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.12. Хмельницький, 2020. 23 с.
3. Медвідчук Г. В. Органи адвокатського самоврядування як учасники адміністративно-правових відносин: підстави, форми та особливості участі: дис. доктора філософії. Київ, 2020. 203 с.
4. Шкрєбець Є. Ф. Адвокатура України: адміністративно-правове забезпечення діяльності на сучасному етапі: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2016. 20 с.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
6. Габані І.І. Основні елементи адвокатського самоврядування, як один із видів регулювання адвокатури в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 529 -532
7. Аракелян М.Р. Інститут адвокатури в правозахисній системі України: теоретико-правовий аспект: монографія. Одеса: Фенікс, 2014. 282 с.
8. Стахира Г.М. Правове регулювання адвокатської діяльності за законодавством України та Польщі: порівняльно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Серія Право. Вип. 27. Том 3. С. 156-159.

REFERENCES:

1. Hvozdiy, V. A. (2020). Administratyvno-pravovyy status orhaniv advokat-s'koho samovryaduvannya [Administrative and legal status of bodies of bar self-government]: avtoref. dys. kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kyiv, 23 s.
2. Bochulyak, N.I. (2020). Advokat-s'ke samovryaduvannya v konteksti suchasnykh svitohlyadnykh oriyentyriv [Lawyer self-government in the context of modern worldview guidelines: author's abstract]: avtoref. dys. kand. yuryd. nauk : 12.00.12. Khmel'nyts'kyu, 23 s.
3. Medvidchuk, H. V. (2020). Orhany advokat-s'koho samovryaduvannya yak uchashnyky administratyvno-pravovykh vidnosyn: pidstavy, formy ta osoblyvosti uchasti [Lawyers' self-government bodies as participants in administrative-legal relations]: dys. doktora filosofiyi. Kyiv, 2020. 203 s.
- 4 Shkrebets', YE. F. (2016). Advokatura Ukrayiny: administratyvno-pravove zabezpechennya diyal'nosti na suchasnomu etapi [Advocacy in Ukraine: administrative and legal support of activities at the present stage] : avtoref. dys. kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kharkiv, 2016. 20 s.
5. Pro advokaturu ta advokat-s'ku diyal'nist' (2012, July 5) [On the Bar and Advocacy]: Zakon Ukrayiny № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.

6. Habani, I.I. (2023). Osnovni elementy advokat-s'koho samovryaduvannya, yak odyn iz vydiv rehulyuvannya advokatury v Ukraini [The main elements of lawyer self-government, as one of the types of regulation of the bar in Ukraine]. *Analitichno-porivnyal'ne pravoznavstvo*. № 4. S. 529 -532.

7. Arakelyan, M.R. (2014). Instytut advokatury v pravozakhysniy systemi Ukrainy: teoretyko-pravovyy aspekt [Institute of Advocacy in the Human Rights System of Ukraine: Theoretical and Legal Aspect]: monohrafiya. Odesa: Feniks, 282 s.

8. Stakhyra, H.M. (2014). Pravove rehulyuvannya advokat-s'koyi diyal'nosti za zakonodavstvom Ukrainy ta Pol'shchi: porivnyal'no-pravovyy aspekt [Legal regulation of advocacy under the legislation of Ukraine and Poland: comparative legal aspect]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya Pravo*. Vyp. 27. Tom 3. S. 156-159.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2024

УДК 342.9:347.78-795

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-17-120-124

Бовкунов Вячеслав,

аспірант інституту Науково-дослідного інституту публічного права

bovkynov@gmail.com

ORCID ID: 0009-0006-8205-9074

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ ЛУДОМАНІЇ ТА ГЕМБЛІНГУ СЕРЕД МОЛОДІ

Лудоманія, або ігрова залежність, є однією з найгостріших соціальних проблем сучасності, що особливо актуалізується серед молоді через її вразливість до зовнішніх впливів. Розвиток цифрових технологій та легкий доступ до азартних ігор через інтернет значно посилили поширення цього явища. У сучасних умовах це стає не лише індивідуальною проблемою, а й питанням державної безпеки, враховуючи його наслідки для психічного та соціального здоров'я населення.

Воєнний час створює додаткові ризики, які стимулюють зростання залежності серед молоді. Психологічний стрес, економічна нестабільність та соціальна невизначеність підштовхують молодь до пошуку швидкого заробітку або способів зняття напруги, де азартні ігри виступають як доступний, хоча і руйнівний, механізм. Втрата соціальних орієнтирів і нестача підтримки лише поглиблюють цю проблему, створюючи передумови для її масового поширення.

Зауважимо, що існуючі адміністративно-правові механізми регулювання лудоманії залишаються недостатньо ефективними. В умовах воєнного стану загальна увага до питань регулювання гемблінгу часто знижується, що дозволяє операторам азартних ігор розширювати свою діяльність без належного контролю. Особливе занепокоєння викликає недостатній рівень моніторингу онлайн-платформ, які стають основним осередком залежності серед молоді.

Відсутність комплексної державної політики, спрямованої на профілактику лудоманії, зокрема серед молоді, ускладнює боротьбу з цим явищем. Недостатньо розвинені освітні програми, які могли б підвищити обізнаність про небезпеку азартних ігор, та слабкі правові санкції щодо порушень у сфері гемблінгу вимагають термінового перегляду. Усе це вказує на необхідність вдосконалення правового регулювання та впровадження сучасних підходів до боротьби з цією залежністю.

Таким чином, дослідження адміністративно-правових засобів протидії лудоманії серед молоді в умовах воєнного часу є надзвичайно актуальним. Аналіз і вдосконалення нормативно-правової бази, розробка превентивних заходів, а також посилення державного контролю за діяльністю операторів азартних ігор є ключовими напрямками, які потребують наукового опрацювання.

Ключові слова: лудоманія, гемблінг, молодь, адміністративно-правове регулювання, воєнний час, залежність, профілактика, державна політика, правовий контроль, онлайн-гемблінг, моніторинг, соціальні ризики, нормативно-правова база, азартні ігри, правові механізми.

Bovkunov V. ADMINISTRATIVE AND LEGAL MEASURES TO COMBAT GAMBLING AND GAMBLING AMONG YOUTH

Ludomania, or gambling addiction, is one of the most acute social problems of modernity, which becomes particularly relevant among young people due to their vulnerability to external influences. The development of digital technologies and easy access to gambling through the internet have significantly intensified the spread of this phenomenon. In modern conditions, this issue becomes not only an individual problem but also a matter of national security, given its consequences for the psychological and social health of the population.

The wartime period creates additional risks that stimulate the growth of addiction among young people. Psychological stress, economic instability, and social uncertainty push young individuals towards seeking quick earnings or ways to relieve stress, with gambling acting as an accessible yet destructive mechanism. The loss of social orientation and lack of support only exacerbate this issue, creating prerequisites for its mass proliferation.

It should be noted that the existing administrative and legal mechanisms for regulating ludomania remain insufficiently effective. During martial law, general attention to issues of gambling regulation often decreases, allowing gambling operators to